

סוג הבחינה: בגרות  
מועד הבחינה: קיץ תשפ"ה, 2025  
מספר השאלון: 011282  
קובץ: תשובות סופיות

## עברית: הבנה והבעה

### הוראות לנבחן

- עברית: הבנה, הבעה ולשון
- א. משך הבחינה: שעהיים.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.
- פרק ראשון – הבנת הנקרא – 60 נקודות
- פרק שני – הבעה בכתב – 40 נקודות
- סך הכול – 100 נקודות
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.
- ד. הוראה מיוחדת: יש לקרוא את המאמרים שבנספח ולענות על השאלות בגוף שאלון זה, לפי ההוראות.
- השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

**בהצלחה!**

## תשובות סופיות

### פרק ראשון – הבנת הנקרא (60 נקודות)

#### שאלה 1

- א. סיבה אחת: ילדים בחינוך ביתי נמצאים בבידוד חברתי, ולכן לא ירכשו את הכלים הדרושים להשתלבות בחברה ויאלצו להשתלב בה בלי כלים מתאימים.
- סיבה שנייה: בחינוך הביתי לא מתאפשרות לילד ההתנסויות החברתיות שילד חווה בבית הספר (המפגש היום-יומי עם בני גילו).
- ב. הפרכה: הורים בחינוך הביתי טוענים שדווקא בבית הספר הילד חשוף להשפעה חברתית שלילית: יחסי החברות בקבוצת השווים הם לעיתים קרובות עוינים או מניפולטיביים, ולכן ילדים עלולים להפוך לתלתיים, לחסרי ביטחון ואף לאנטי-חברתיים.
- הפרכה: מסקירת המחקרים של מדלין עולה כי ילדי החינוך הביתי אינם מבודדים – הם משתתפים בפעילויות בקהילותיהם ומתקשרים עם אנשים בכל הגילים, יש להם הערכה עצמית טובה, הם נוטים פחות לבעיות התנהגות ומראים בגרות חברתית וכישורי מנהיגות טובים מאלה של ילדים אחרים.

#### שאלה 2

- א. (1) הסתייגות: אמינות המחקרים בנושא אינה גבוהה, משום שרבים מהם נשענים רק על דיווחי ההורים.
- הסתייגות: יש הבדלים מהותיים בין הגישות של ההורים בחינוך הביתי – סביר להניח שהילדים שניגשו למבחנים באים בעיקר ממשפחות שדוגלות בחינוך ביתי הדומה לבית הספר, ולכן אי אפשר להסיק שהחינוך הביתי כולו מפיק הישגים גבוהים.
- הסתייגות: המשפחות שבחרות בחינוך ביתי הן ממעמד גבוה יותר ובעלות השכלה והכנסה גבוהות מן הממוצע.
- (2) (דוגמה – על פי ההסתייגות הראשונה) המחקרים נשענים רק על דיווחי ההורים, והורים שבחרו בחינוך ביתי מעוניינים להראות שבחירתם הצליחה. לכן הדיווח שלהם אינו אובייקטיבי, ועלול לתאר את מצב הילדים טוב יותר מן המציאות. מכאן שאי אפשר לסמוך על הממצאים בוודאות.
- ב. ההסתייגות שלפיה המשפחות הבוחרות בחינוך ביתי הן בעלות השכלה והכנסה גבוהות מן הממוצע (קבוצה פריבילגית).

### שאלה 3

כן. אפשר לקבוע שהכותבת מצדדת בחינוך הביתי.

הוכחה 1: היא מפריכה בעצמה טענה נגד החינוך הביתי ומביעה עמדה אישית בגוף ראשון: "מעולם לא הבנתי מדוע ילד שסובל חרמות ועלבונות בבית הספר צריך להתמודד עם המצב במקום לחפש מקום טוב יותר" (שורות 57–58).

הוכחה 2: היא משתמשת בשאלות רטוריות המערערות על יתרונות בית הספר: "אך האם בית הספר באמת מכין טוב יותר לחיים?" (שורה 45), ובסיום מטילה ספק אם המדדים של בית הספר מהותיים להצלחה בחיים ואם סביבת בית הספר מכינה טוב יותר מן הסביבה הביתית (שורות 62–65).

### שאלה 4

לא, על פי מאמר 2 הטענה אינה מוצדקת. במחקרם של דרנובסקי וכהן נמצא כי סטודנטים בוגרי החינוך הביתי דיווחו פחות על דיכאון ויותר על הצלחה אקדמית, ונטו להעריך באופן חיובי יותר את החוויה החינוכית שלהם (שורות 28–30). גם מחקרה של ריילי הראה כי אצל מתבגרים בחינוך הביתי יש רמות גבוהות יותר של שביעות רצון במסוגלות ובאוטונומיה (שורות 37–40).

### שאלה 5

א. נקודת המבט: של ההורים – ובעיקר של האימהות המחנכות את ילדיהן בחינוך ביתי.

הבעיה: שחיקה – הצורך לאזן בין תפקיד המורה לבין שאר המטלות בהורות ובבית הוביל את האימהות, שהיו אופטימיות בהתחלה, לתחושת שחיקה.

ב. הכותרת מצרפת יחד שלוש מטלות מתחומים שונים: "שניצל" (בישול) ו"כביסה" מייצגים את עבודות הבית ואת הטיפול במשפחה, ואילו "אלגברה" מייצגת את ההוראה – תפקיד המורה. הצירוף של מטלות שונות כל כך ברשימה אחת משקף את ריבוי התפקידים שההורה בחינוך ביתי (בעיקר האם) נדרש למלא בעת ובעונה אחת, והקושי לאזן ביניהם הוא שמוביל לשחיקה.

### שאלה 6

(2) מפקפקים

### שאלה 7

יהיו נטל (גם: יהיו נטל / יכבידו / יהיו עול)

### שאלה 8

(4) מקום או סביבה המטפחים משהו

### שאלה 9

(2) ביטחון

## שאלה 10

חינוכיים (גם: לימודיים / הוראתיים)

## שאלה 11

(3)

## שאלה 12

(1) פועלים נגדה

## שאלה 13

(4) בעיית

---

### פרק שני – הבעה בכתב (40 נקודות)

---

שאלה 14 – מאמר לדוגמה

חינוך הוא משימה לאומית

בשנים האחרונות גדל מספר המשפחות הבוחרות לחנך את ילדיהן בבית. מגמה זו מחדדת שאלה עקרונית: על מי מוטלת האחריות לחינוך הילדים – על ההורים, המכירים אותם יותר מכול, או על המדינה? לדעתי, האחריות העיקרית צריכה להיות מוטלת על המדינה, ואילו ההורים צריכים להיות שותפים חשובים לה, אך לא תחליף. ראשית, רק המדינה יכולה להבטיח לכל ילד חינוך הוגן, בלי קשר למצבה של משפחתו. לא לכל ההורים יש השכלה, זמן או אמצעים ללמד את ילדיהם. קאתי גילברט מציינת במאמרה כי ילדי החינוך הביתי הם במידה מסוימת קבוצה פריוילגית, שהוריה בעלי השכלה והכנסה גבוהות מן הממוצע. אם האחריות תוטל על ההורים בלבד, ילדים ממשפחות מבוססות ייהנו מחינוך טוב, ואילו ילדים ממשפחות מוחלשות יישארו מאחור. מסיבה זו נחקק בישראל חוק לימוד חובה, המחייב את המדינה לספק חינוך חנם לכל ילד.

שנית, חינוך אינו רק העברת ידע, אלא גם הכנה לחיים בחברה. בבית הספר הילד פוגש בני נוער מרקעים שונים, לומד לעבוד בצוות ולהתמודד עם דעות שונות משלו. אבישג אדרי מביאה במאמרה את טענת המבקרים, שלפיה ילדים בחינוך ביתי עלולים להיות מבודדים ולהשתלב בחברה בלי כלים מתאימים. תוכנית לימודים משותפת מאפשרת למדינה להקנות לכל הילדים ערכים כמו סובלנות ואזרחות. בחברה דמוקרטית, שבה אנשים שונים חיים זה לצד זה, למסגרת משותפת כזאת יש חשיבות רבה.

מצדדי החינוך הביתי טוענים כי ההורים מכירים את ילדם טוב מכול, ולכן הם המתאימים ביותר להחליט מה ללמד. אכן, להורים תפקיד חיוני: עליהם לעודד את הילד, לעקוב אחר לימודיו ולשתף פעולה עם בית הספר. עם זאת, היכרות אישית אינה מחליפה ידע מקצועי בהוראה. גם הורים מסורים מתקשים: החוקרת ג'ניפר לויס מצאה כי אימהות רבות בחינוך ביתי נשחקו בגלל הצורך לשלב בין תפקיד המורה לבין מטלות הבית.

לסיכום, האחריות העיקרית לחינוך הילדים צריכה להיות מוטלת על המדינה, שתבטיח לכל ילד חינוך איכותי ושוויוני, וההורים יהיו שותפים פעילים בתהליך, אך אין להטיל עליהם את כל הנטל. רק שיתוף פעולה כזה יבטיח שכל ילד יקבל הזדמנות הוגנת להצליח.

## שאלה 15 – מאמר לדוגמה

### התנדבות – רק מבחירה

בכל שנה בוחרים אלפי בוגרי תיכון לדחות את גיוסם לצה"ל ולהתנדב בשנת שירות: הם מדריכים בתנועות נוער, מסייעים לילדים בפנימיות ופועלים בשכונות בפריפריה. לאחרונה עלתה הצעה לחייב את כל הצעירים בשנת שירות כזאת לפני הגיוס. אף שאני מעריך מאוד את המתנדבים, אני מתנגד להצעה, שכן חובה עלולה לפגוע דווקא בערכים שהיא באה לקדם.

ראשית, מהות ההתנדבות היא בחירה חופשית. כוחה של שנת השירות נובע מכך שהצעירים בחרו בה מתוך רצון לתרום. מתנדב שבחר בדרכו משקיע את כל מרצו, יוזם ומתמיד גם ברגעים הקשים. לעומת זאת, צעיר שנכפתה עליו המשימה עלול לראות בה "עוד שנה שצריך לעבור" ולמלא אותה בלי מוטיבציה. ילדים בפנימייה או בשכונה מוחלשת זקוקים למדריך שאכפת לו, ולא למי שסופר את הימים עד הגיוס. דווקא שם, מול ילדים שחוו קשיים רבים, נדרשות מחויבות וסבלנות שאי אפשר לכפות.

שנית, לחובה כזאת יהיה מחיר אישי וחברתי כבד. הצעירים בישראל משרתים ממילא בצבא כמה שנים, ושנת חובה נוספת תדחה עוד יותר את לימודיהם, את כניסתם לעבודה ואת הקמת משפחתם. יש צעירים, למשל ממשפחות במצוקה כלכלית, שאינם יכולים להרשות לעצמם שנה נוספת בלי הכנסה, והחובה תפגע דווקא בהם. זאת ועוד, שנת שירות לכל בני הנוער תחייב משאבים עצומים – מקומות התנדבות, הדרכה ופיקוח – שהמדינה תתקשה לספק. קשה לדמיין כיצד יימצאו בכל שנה עשרות אלפי תפקידים משמעותיים באמת. תומכי ההצעה טוענים כי שנת שירות לכולם תחזק את הסולידריות החברתית ותבגר את הצעירים לפני הצבא. זו מטרה ראויה, אך אפשר להשיג אותה בלי כפייה: המדינה יכולה לעודד התנדבות באמצעות מלגות לימודים, הכרה בשנת השירות לצורך זכויות ופרסום רחב של המסגרות הקיימות. כך יגדל מספר המתנדבים, ואיכות ההתנדבות תישמר.

לסיכום, שנת השירות היא מפעל חשוב, אך ערכה טמון בכך שהיא נבחרת מרצון. במקום לחייב את כל הצעירים, ראוי שהמדינה תעודד את מי שרוצה לתרום ותסיר את המכשולים העומדים בדרכו. רק כך תישאר ההתנדבות מעשה של נתינה אמיתית ולא עוד חובה שיש למלא בלית ברירה.

כל הבגרויות בלשון עם פתרונות מלאים: [www.guyai.co.il/bagrut/lashon](http://www.guyai.co.il/bagrut/lashon)